

43351219-8	11/07/2014	אפוק טיימס	עמוד 60	1/3	17.94x23.18
אוניברסיטה תל אבי - 78					

הוליווד מעבירה לכם מסר

מדוע סרטים רבים בהוליווד עוסקים בסוף העולם, איזו אידאולוגיה מסתתרת מאחורי "טיטאניק", והאם "צלילי המוסיקה" הוא בכלל סרט פאשיסטי. הכירו חלק מהמסרים החבויים של הוליווד, כיצד הם משפיעים עליכם ואין תוכלו להבחין בהם

מאת מאיה מזרחי

להיעלם". זי'ק טוען בציניות שגם אם הספינה לא הייתה מתנגשת בקרחון, ככל הנראה הזוגיות שלהם לא הייתה מחזיקה מעמד. גם הסרט "צלילי המוסיקה", שהפך לאחר הסרטים האהובים ביותר בכל הזמנים, מסתיר לפי זי'ק אידאולוגיה פאשיסטית וגזענית. הסרט מתרחש ב-1938 ומתאר את סיפורה של נזירה שמחליטה לעזוב את המנזר לטובת חיים כאומנת בחיק משפחה אוסטריית. המשפחה האוסטרית בסרט מתנגדת בשקט לכיבוש המשטר הנאצי, אבל זי'ק מבקש שנתבונן ב"טקסטורה של הסרט" ובמשמעות הנסתרת שלו - האוסטרים בסרט לבושים ומתנהגים כפאשיסטים, הנאצים לבושים כבירוקרטים שמעשנים סיגריות יקרות. "במילים אחרות", אומר זי'ק, "ממש כמו שהיו מתארים את היהודים". ולכן לדעתו זה סרט גזעני שמתיימר להיות סובלני ונאור. גם סרטו מעורר האימה של אלפרד היצ'קוק, "הציפורים", זוכה להתייחסות הפילוסוף העלילה מתארת בחורה שמתאהבת בבחור, הולכת אחריו ומגלה שהוא חי עם אימו. בין האם לאישה החדשה נוצרים מתח וקנאה. "השאלה המתבקשת בסרט מובנת מאלה", אומר זי'ק, "מדוע הציפורים תוקפות? לא מספיק להגיד שהציפורים הן חלק מהמרחב המציאותי שלנו, הן כאילו ממד זה אחר שחודר וקורע את המציאות. כשהמרחב שלנו מופרע, אז המציאות מופרעת". זי'ק מעניק לציפורים פרשנות פסיכואנליטית ומשוכנע שהופעתם קשורה בדמות האימהית שרוצה להתערב ולמנוע ממערכת היחסים של בני הזוג להתקיים.

"כולם נגד ישראל"

"על פי הגישה הסמיוטית (שחוקרת סימנים ומערכות סימנים) לכל מסר שעובר יש רבדים שונים, כולל רובד עמוק חבוי. לפעמים הוא מובן מאליו ולפעמים הוא נסתר יותר", אומר בראיון לאפוק טיימס ד"ר עוזי אלידע מאוניברסיטת חיפה, היסטוריון שחקר במשך שנים את תקשורת ההמון המודרנית ואת תחום הקולנוע. "בשנים האחרונות יש נטייה לקרוא לממד העמוק החבוי בשם מטא-נרטיב. זה סיפור 'על' שאנחנו לא מתווכחים עליו, אבל הוא מכתוב את

המשקפיים ויראה את המציאות כפי שהיא ראה אותה. החבר מתנגד להרכיב אותם עד כדי שהשניים מתחילים לריב. "זאת הסצנה המזוהה ביותר בסרט", אומר הפילוסוף סלבו זי'ק בסרט The Pervert Guide To Ideology המציג את פרשנותו למסרים אידאולוגיים נסתרים שמועברים בחברה שלנו. "המאבק ביניהם נמשך כ-8-9 דקות, והחבר נראה לא רציונאלי. מדוע הוא מתנגד כל כך להרכיב משקפיים? זה כאילו הוא מודע שהוא חי בתוך שק, שהמשקפיים יעזרו לו לראות את האמת, אבל שהאמת הזאת יכולה להיות כואבת. כי היא יכולה לנפץ הרבה מהאשליות שלו".

על פי הפילוסופיה של זי'ק, אנחנו חיים באשליה וצריכים להשתמש באופן יזום במשקפיים כדי לצאת ממנה. "אנחנו נהנים מהאידאולוגיה, ולצאת ממנה זה כואב. זאת חוויה כואבת שבה אתה חייב להכריח את עצמך לעשות את זה". בשנים האחרונות זי'ק עסוק בין השאר בניסיון לחשוף "מסרים אידאולוגיים" פוליטיים, פסיכולוגיים וחברתיים, שלדבריו מועברים בחשאי לצופים בסרטים.

מסר סמוי כזה מועבר לדבריו בסצנת הסיום של הסרט "טיטאניק" כאשר אחרי כל התהפוכות והטלטולים שעברו הגיבורים קייט וינסלט ולאונרדו די קפריו, רואים את די קפריו נמוג אל תוך המים הקרים, מקריב את חייו למען אהובתו. מה שנראה לנו כסיפור רומנטי-טרגי על פני השטח, נראה בעיני זי'ק כמסר סמוי. "כשקייט וינסלט מבחינה שהוא מת, היא כמעט דוחפת אותו למים כשהיא צועקת בו זמנית שלא תעזוב אותו", אומר זי'ק בראיון טלוויזיוני לצ'ארלי רז האמריקני.

זי'ק טוען שסיפור האהבה בסרט הוא בעצם סיפור כיסוי שיוצר סימפטיה מזויפת בין המעמדות השונים בחברה. במעמד הגבוה בסרט כולם מתוארים כרשעים, אגואיסטים ופחדנים והמעמד הנמוך מצטייר בדרך טובה. "זה לא סיפור אהבה", אומר זי'ק, "הסרט הוא על בחורה מפונקת שנמצאת במשבר, פוגשת בדי קפריו מהמעמד הנמוך שמצייר את הדיוקן שלה במאושש את האגו שלה. לאחר מכן, הוא יכול

פני כמה שנים נרשמתי לקורס "מבוא לקולנוע" באוניברסיטה בצרפת. המרצה, שלבש שחור עם מקטרת בפיו, דיבר באיפוק ובדרמטיות והקרין בכיתה קטעים מסרטים מוכרים מהוליווד. "אתם חושבים שאתם מכירים אותם?" הוא שאל. "אז חשבתם", השיב וחשף בפנינו מסרים חבויים בסרטים - מסרים שלא ראינו קודם הקשורים במוות, פוליטיקה, מגדר, תסביך אימה וכו'.

מסתבר שהאינטרנט היום מלא בבלוגים ומאמרים, ואף ספרי פילוסופיה רציניים המתייחסים לתעשיית הסרטים של הוליווד כאל מעין ערוץ תקשורת שתורם להפצת רעיונות אידאולוגיים סמויים בחברה שלנו במכוון. אנו שומעים יותר ויותר על תיאוריות קונספירציה או "יד נעלמה" שמשתילה מסרים חבויים בסרטים פופולריים כמו "עלייתו של האביר האפל" (באטמן), "המבול" ואפילו "רמבו".

אבל כמה מהתיאוריות האלו נכונות? כמה מהן ציניות מדי? והאם מאחורי הקולנוע, הנחשב לאחד המדיומים האמנותיים שהכי קל להתחבר אליו, באמת נמצאת "יד" המשתילה לנו במכוון מסרים חבויים?

מדוע הציפורים תוקפות

בסרט משנות ה-80 "הם חיים" (They Live) של ג'ון קרפנטר, רואים אדם חסר בית מסתובב ברחובות העיר לוס אנג'לס, ויום אחד מחליט להיכנס לכנסייה נטושה ומוצא שם קופסא מסקרנת מלאה במשקפי שמש. הוא מרכיב זוג על עיניו ומגלה משהו מוזר - המשקפיים חושפות את האמת מאחורי האשליה (על פי דמיונו של הבמאי) בחברה שלנו.

שלטים, מקומות, אנשים, מוצרים בסופר מרקט, חושפים לגיבור הסרט את המטרה האמיתית שלשמה נוצרו. לדוגמה, שלט שמופיעה עליו בחורה בביקניי שמוכר חופשה במקום אקזוטי בעצם אומר: "לך תתחתן ותעשה ילדים", או שדרר המשקפיים הוא רואה שישנם אנשים ברחוב שהם בעצם סוג של זומבים. מגיע רגע בסרט בו הגיבור מנסה לשכנע את חברו הטוב ביותר שירכיב גם הוא את

43351220-0	11/07/2014	אפוק טיימס	עמוד 61	2/3	19.18x23.91
אוניברסיטה תל אבי - 78					

האופן שבו אנחנו מסתכלים, בוחנים ושופטים, שאלות, סוגיות ועניינים שונים".

תן דוגמה.

"למשל, רוב הקולנוע ההוליוודי בנוי על מטא-נרטיב שלפיו המהפכה הצרפתית הייתה אירוע שלילי מהסרט 'תומות הסערה' של גריפית' משנת 1921 ועד סופיה קופולה בסוף שנות ה-90, מרי אנטואנט למשל מתוארת כקורבן. הטובים היו האריסטוקרטים ואז בא החמון, חולל מהפכה, הקים גילויטינות, והמצב השתפר אחרי שנפוליאון עלה לשלטון והחזיר לאט לאט את הסדר על כנו".

איך נקבע המטא-נרטיב הזה?

"במקרה הזה, מה שבצעם העסיק את ההוליווד זאת המהפכה הרוסית. המהפכה הרוסית (שהובילה להקמת שלטון קומוניסטי דיקטטורי, מ"מ) נחשבה בעיניהם לתמצית הרוע, ולכן הם ראו כך גם את המהפכה הצרפתית. כך במשך שנים הם החדירו לתודעת האמריקנים וההמון גישה ריאקציונרית, אנטי מהפכנית ימנית שעוברת כמסר סמוי וגלוי בתוך הקולנוע".

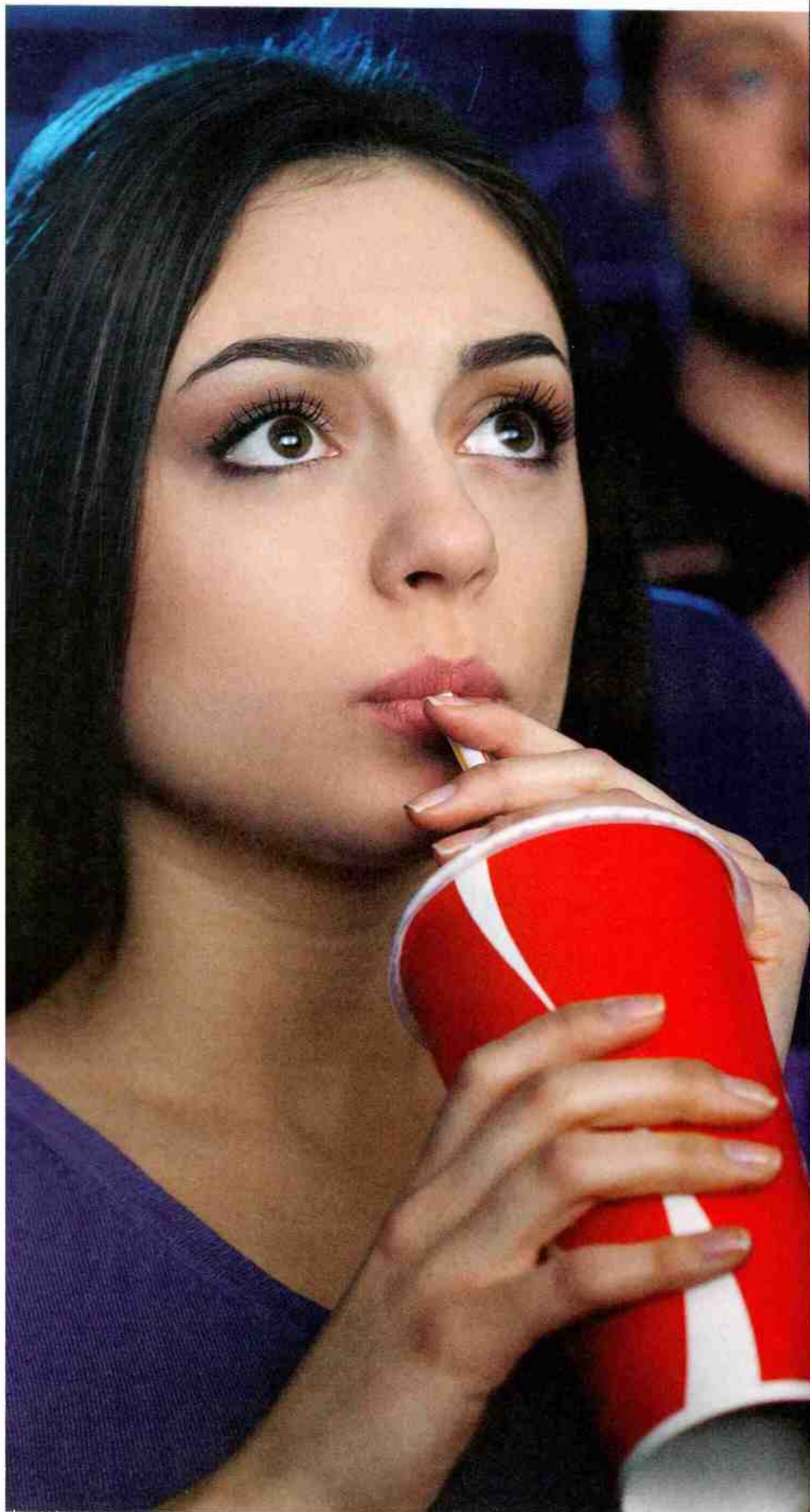
מי בדיוק בהוליווד החדיר את הגישה הזו?

"אין כאן מישהו במוכך של קבוצה. 'הם' זה כולנו. לדוגמה, גם המטא-נרטיב של העיתונות הישראלית והקולנוע הישראלי בחלקו הוא המטא-נרטיב של העם היהודי שתמיד נרדף על ידי הלא יהודים, תמיד קורבן. כשהוא מגיב באלמות זה קורה כי מפעילים עליו אלימות וכולם נגדו ולכן המלחמה שלו תמיד צודקת.

"הסיפורים הגדולים בהוליווד קשורים בלאום, במרקסיזם, בשאלות של טוב ורע, איך העולם נולד, איך הוא מאורגן, לאן הוא הולך. גם הפסיכואנליזה זה סוג של מטא-נרטיב, וגם לנאו-ליברליזם הכלכלי יש מטא-נרטיב משלו האומר שהעולם הוא מקום של יחידים מוכשרים יותר ומוכשרים פחות, שצריך לתת להם חופש כדי לפעול בשוק חופשי".

בהמשך לתיאוריות של ז'וז'ק, אלידע טוען שסרטים העוסקים בסוף העולם למשל, גם הם מחביאים מאחוריהם סוג של אידיאולוגיה פוליטית. "על פי ניתוחים של אנשים כמו הפילוסוף הצרפתי בודריאר, צריך אויב שמסכן את החברה הקיימת כדי להצדיק את קיומה. כשיש אויב מסוכן, רק אז אנחנו מעריכים את המצב שבו אנחנו נמצאים. המצב העכשווי המאיים נהפך לטוב שבכל העולמות והאפוקליפסה היא אנטיזה שבאה רק להדגיש כמה טוב נראה העולם שלנו.

"דרך האפוקליפסה אנחנו מארגנים ומבינים את העולם שבו אנו חיים. בודריאר טוען שאנחנו חיים בתוך סימולקרות, מטא-נרטיבים ענקיים, ושהקולנוע משרטט לנו את העולם הזה לטוב ולרע. בעולם יש הטובים, כמו אמריקה, או אותו אדם שחי לו בשקט והולך ביום ראשון עם משפחתו לכנסייה. אבל אז בא איזה גורם אפוקליפטי לאיים עליו. זאת יכולה להיות כנפייה שמופיעה על אופנועים, מחבל מוסלמי או חיזור שנחת על הארץ. זאת דרך להחדיר

78 - און יברסיטה תל אבי

